ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ JEAN MONNET
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
JEAN MONNET EUROPEAN CENTRE OF EXCELLENCE
NATIONAL AND KAPODISTRIAN UNIVERSITY OF ATHENS

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ΤΟ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΟ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΈΓΚΛΗΜΑ ΩΣ ΑΠΕΙΛΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

Ιουλία – Ιωάννα Μπαλαούρα & Ερασμία Μπίτσικα

ΙΟΥΝΙΟΣ 2018

Copyright 2018

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ JEAN MONNET
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Κλεομένους 22Α, 106 75 Αθήνα
Τηλ. 210 7220508 Fax: 210 3617711
Email: jmcenter-athens@pspa.uoa.gr, www.jmce.gr

All rights reserved

Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Αριστείας Jean Monnet δεν υιοθετεί πολιτικές ή άλλες θέσεις. Καταβάλλει, μάλιστα, προσπάθεια να παρουσιάζονται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του και στο μέτρο του δυνατού όλες οι υπάρχουσες απόψεις. Οι αναλύσεις και οι γνώμες που δημοσιεύονται σε όλες τις εκδόσεις του Ευρωπαϊκού Κέντρου Αριστείας Jean Monnet θα πρέπει να αποδίδονται αποκλειστικά στους ίδιους τους συγγραφείς και να μην θεωρούνται ότι αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τις απόψεις του Κέντρου, του Διοικητικού Συμβουλίου του, της διεύθυνσης ή των κατά περίπτωση και καθ' οιονδήποτε τρόπο συνεργαζομένων φορέων.

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....5

1. Εννοιολογική προσέγγιση και δίκτυα διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος.....6

2. Διασυνοριακό οργανωμένο έγκλημα, κρατική κυριαρχία και ζητήματα ασφάλειας 10

3. Ευρωπαϊκοί μηχανισμοί πρόληψης στα χερσαία και θαλάσσια εξωτερικά σύνορα της ΕΕ κατά του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος 19

Συμπεράσματα 27

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 29

Το Διασυνοριακό Οργανωμένο Έγκλημα ως απειλή για την ασφάλεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εισαγωγή

Το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί ίσως την πιο δυναμική και διαδεδομένη στις μέρες μας μορφή εγκλήματος με πρωτίστως κοινωνικές και κατ' επέκταση ποινικό-εγκληματολογικές διαστάσεις. Σήμερα δε, λαμβάνεται ως δεδομένο ότι η Ευρώπη κλονίζεται από μια αλληλουχία κρίσεων: οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση, κρίση κοινωνικών και γεωγραφικών ανισοτήτων, συνοχής, ασταθών συνθηκών στον περίγυρό της, προβληματικών σχέσεων με σημαντικούς γείτονες, όπως η Ρωσία και η Τουρκία και εντέλει κρίση ταυτότητας. Από την αρχή του 21ου αι. και με στόχο πάντα την επιτυχημένη ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα αποτέλεσε μία από τις πέντε νέες, δυναμικές απειλές, έτσι όπως αυτές καθορίστηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (European Security Strategy, December 2003).[1] Αναγνωρίζεται δε ότι η οργανωμένη εγκληματικότητα είναι μια κοινωνική παθολογία που γιγαντώθηκε μέσα στο χρόνο και αμφισβητεί τη «Λογιστική» των κρατών, τις αρχές και τους νόμους της οικονομίας του, πέραν του ότι εμφανίζει την δυνατότητα εύκολου κέρδους από τον καθένα. Ο εχθρός δεν είναι πια έξω από την κοινωνία ούτε εντοπίζεται μόνο σε συγκεκριμένες «επικίνδυνες τάξεις», είναι πανταχού παρών[2], απειλώντας άμεσα την εθνική διεθνή ασφάλεια και σταθερότητα, καθώς πλήττει τις εθνικές οικονομίες και κοινωνίες των κρατών, προσβάλλει την πολιτική και νομοθετική εξουσία και συνιστά πρόκληση στην κυριαρχία τους. Η πρόληψη και η καταστολή του εν λόγω φαινομένου έχουν αποτελέσει τα τελευταία χρόνια δύο από τις βασικές προτεραιότητες της αντεγκληματικής πολιτικής, διεθνώς. Τα σύγχρονα εθνικά δικαιϊκά συστήματα αντιμετωπίζουν το φαινόμενο του οργανωμένου εγκλήματος ως έναν από τους σημαντικότερους κινδύνους διάβρωσης των πολιτικών θεσμών, διασάλευσης και αποδιοργάνωσης των οικονομικών δομών και της κοινωνικής τους συνοχής.[3] Εξάλλου, ο διασυνοριακός χαρακτήρας που έχει λάβει το φαινόμενο του οργανωμένου εγκλήματος τις

[1]Cornish, Paul and Edwards Geoffrey, "The Strategic Culture of the European Union: A Progress Report," *International Affairs* 81, no. 4 (2005): 801–20, p.809

[2]Εφη Λαμπροπούλου, *Εσωτερική Ασφάλεια Και Κοινωνία Του Ελέγχου*, Κριτική (Αθήνα, 2001),σελ.51.

[3] Α. Χριστόπουλος, «Διαχρονική επισκόπηση της έννοιας και των μέτρων αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος εξ επόψεως ουσιαστικού ποινικού δικαίου σε επίπεδο διεθνούς, ευρωπαϊκής και εσωτερικής δικαιοταξίας και τα χαρακτηρολογικά του στοιχεία υπό το πρίσμα της ελληνικής νομολογίας», *Ποινική Δικαιοσύνη*, 2014, τ.1-Ιαν., σελ. 65

τελευταίες δεκαετίες, ανάγκασε τις έννομες τάξεις διεθνώς, να συσπειρωθούν για να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τις επιπτώσεις του.[4]

Με το παρόν άρθρο θέλουμε να απαντήσουμε σε ερευνητικά ερωτήματα όπως γιατί το διασυνοριακό οργανωμένο έγκλημα αποτελεί απειλή για την ασφάλεια και κυριαρχία του κράτους; Ποιος ο ρόλος των συνόρων στην ανάπτυξη των οργανωμένων εγκληματικών δικτύων και αν τα σύνορα αποτελούν εμπόδιο ή γέφυρα & πηγή εσόδων για την οργανωμένη εγκληματική δραστηριότητα που διαπερνά και διαποτίζει ύπουλα την ευρωπαϊκή κοινότητα και οικονομία και απειλεί την κυριαρχία των κρατών-μελών της ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό θα δούμε πως αξιολογούνται οι διασυνοριακές απειλές από τους εθνικούς, ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς για την ασφάλεια της ΕΕ υπό όρους πολιτικής διεύρυνσης των ευρωπαϊκών συνόρων. Το άρθρο βασίστηκε σε βιβλιογραφική έρευνα σε θέματα ανάπτυξης και επιβίωσης εγκληματικών δικτύων, στοιχείων για την οικονομία του οργανωμένου εγκλήματος και την επίδραση των παράνομων αγορών στην κυριαρχία των κρατών.

1. Εννοιολογική προσέγγιση και δίκτυα διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος

Σύμφωνα με το άρθρο 2 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου ορίζεται η στοχοθεσία του δεύτερου πυλώνα, ασφάλεια σημαίνει πρώτα και κατά κόρον ασφάλεια της Ένωσης σε διεθνές γενικότερα πλαίσιο. Παρόλα αυτά, στο άρθρο 29 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, το οποίο περιγράφει τους σκοπούς του τρίτου πυλώνα, ως ασφάλεια νοείται καταρχάς η ασφάλεια των πολιτών στο κοινό έδαφος των Κρατών – Μελών της Ένωσης σε αντιστοιχία προς το έγκλημα και δη το οργανωμένο έγκλημα αλλά και ειδικότερα την τρομοκρατία, τη παράνομη διακίνηση, το εμπόριο ναρκωτικών και όπλων· αυτή η ασφάλεια είναι η εσωτερική ασφάλεια.[5]

Μέχρι σήμερα, δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός του υπερεθνικού, άλλως διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος. Στην 9η Σύσκεψη του ΟΗΕ για την Πρόληψη του Εγκλήματος και την Μεταχείριση των Παραβατών, το οργανωμένο έγκλημα προσδιορίστηκε ως μια μορφή οικονομικού

[4] Α. Χριστόπουλος, σελ. 65

[5] Cyrille Fijnaut, *The Lack of Coherence between Internal and External Security Policies of the European Union*, Amsterdam University Press,2008, p.97

εμπορίου με αθέμιτα μέσα συμπεριλαμβανομένου της απειλής και χρήσης σωματικής βίας, διαφθοράς, εκβιασμού, και άλλων μεθόδων για τη χρήση αθέμιτων αγαθών και υπηρεσιών.[6]

Ορισμός του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος με νομική ισχύ δεν προκύπτει από την Διεθνή Σύμβαση του Παλέρμο (2000), καθώς είναι δύσκολο να επιτευχθεί συναίνεση των κρατών σε αυτό το επίπεδο, όμως η Σύμβαση διευκρινίζει βασικούς όρους. Ορίζονται η «οργανωμένη εγκληματική ομάδα», το «σοβαρό έγκλημα», «η δομημένη ομάδα», αν και πάλι υφίστανται κριτική για το ότι είναι ιδιαίτερα ευρείς και υπερβολικοί όροι[7]. Όπως επισημαίνεται και στην Σύσταση (2001)11 του Συμβουλίου της Ευρώπης ελλείψει ενός υφιστάμενου technicus termini του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος, άλλως TOC (transnational organized crime), το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει υιοθετήσει τον ευρύ όρο της οργανωμένης εγκληματικότητας , όπως αυτός τυποποιείται και στο άρθρο 3 της Σύμβασης Ηνωμένων Εθνών κατά του Διασυνοριακού Εγκλήματος (Σύμβαση Παλέρμο). Στην εν λόγω Σύμβαση προσεγγίζεται ως το έγκλημα που τελείται σε παραπάνω του ενός κράτη και μέρος της τέλεσης λαμβάνει χώρα σε άλλο κράτος ή διαπράττεται σε ένα κράτος αλλά εμπλέκεται με την εγκληματική ομάδα που τελεί εγκληματικές δράσεις σε ένα άλλο κράτος ή, τέλος, διαπράττεται σε ένα κράτος αλλά επηρεάζει ουσιωδώς ένα άλλο κράτος.[8] Ουσιαστικά η σύμβαση αυτή βοηθάει στην συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις, την εμπιστοσύνη στην ανταλλαγή πληροφοριών. Η αργή όμως συνειδητοποίηση των διεθνικών-διασυνοριακών διαστάσεων του οργανωμένου εγκλήματος και η έλλειψη κοινών συμφερόντων εξηγεί εν μέρει και την απροθυμία των κρατών να θεσπίσουν έναν νομικά δεσμευτικό πολύπλευρο πλαίσιο καταστολής του οργανωμένου εγκλήματος. Ο όρος διεθνικό έγκλημα/αδίκημα είναι πράγματι όρος ομπρέλα, που ίσως γίνεται αντιληπτός ως η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά σε επίπεδο εγκληματικότητας, που από την φύση του αναγκαστικά συνεπάγεται την υπέρβαση κρατικών συνόρων και την παραβίαση των νόμων πολλών κρατών. Η ποινικοποίηση εν τέλει αυτών των εγκλημάτων παραμένει μέσα στις εθνικές δικαιοδοσίες και όχι τις υπερεθνικές αρχές.

Μαζί με την τρομοκρατία και το κυβερνοέγκλημα, το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα έχει τεθεί σε προτεραιότητα στην Ευρωπαϊκή Ατζέντα της Ασφάλειας και ειδικότερα το λαθρεμπόριο, η σωματεμπορία, η παράνομη διακίνηση όπλων, η διακίνηση ναρκωτικών και η νομιμοποίηση

[6] Emmanouela Mylonaki, ¨The Manipulation of Organised Crime by Terrorists: Legal and Factual Perspectives¨, *International Criminal Law Review*, vol.2, (2002),p.221-222 (213)

[7] Pierre Hauck and Sven Peterke, "Organized Crime and Gang Violence in National and International Law," *International Review of the Red Cross* 92, no. 878 (2010): 407–436,p.421.

[8] https://edoc.coe.int/en/organised-crime/6837-white-paper-on-transnational-organised-crime.html , 139314GBR_White-paper-TransnatOrganisedCrime.pdf , p. 9

εσόδων από εγκληματικές ενέργειες (άλλως, ξέπλυμα μαύρου χρήματος). Η βαθμίδα κλιμάκωσης του οργανωμένου εγκλήματος είναι ένα δυσχερές ζήτημα που εξαρτάται από τον ορισμό που θα δοθεί και θα χρησιμοποιηθεί. Ο όρος υπερεθνικό οργανωμένο έγκλημα χρησιμοποιείται συλλογικά για τις ανωτέρω εκφάνσεις του.[9] Το οργανωμένο έγκλημα συνιστά τον βασικό βραχίονα της οργανωτικής εγκληματικότητας εμπλέκοντας εγκληματικές επιχειρηματικές ομάδες με στόχο το οικονομικό κέρδος διά της παρανομίας. Πρόκειται για ένα δομημένο επιχειρηματικό σύστημα που εφοδιάζει διαρκώς τους καταναλωτές με εμπορεύματα και υπηρεσίες απαγορευμένες κατά το ποινικό δίκαιο. Η προκείμενη εγκληματική δράση διευκολύνεται από την έτοιμη και αδιαλείπτως διαθέσιμη αγορά για προαγωγή ή προσφορά τυχερών παιγνίων, ναρκωτικών ουσιών κ.ο.κ.[10]

Τα δομικά στοιχεία των εγκληματικών οργανώσεων διαφαίνονται σε τρία είδη: πρώτον, στην ιεραρχική δομή τύπου μαφίας με επίπεδα οργάνωσης όπου στην οργανωτική πυραμίδα βρίσκεται ο(ι) αρχηγός(οί) υποβασταζόμενοι από δίκτυο «ειδικών» που εντολοδοτούν τους κατωτέρους. Στο μέσο επίπεδο, τα άτομα παρουσιάζουν μια σχετική αυτόνομη δράση και διεκπεραιώνουν συγκεκριμένα εγκληματικά σχέδια. Δεύτερο δομικό στοιχείο είναι η οριζόντια δομή όπου ελλείπει η κεντρική εξουσία ή αυτή φαίνεται να έχει χαλαρούς δεσμούς. Τρίτο δομικό στοιχείο είναι η χαλαρή σύνθεση – ένωση 3-4 ατόμων με εναλλαγή των αρχηγών αναλόγως των αναγκών που απαιτούν τα εγκληματικά σχέδια. «Οι μαφιόζικες τύπου εγκληματικές οργανώσεις κατά μία άποψη θα έπρεπε να ιδωθούν ως εγκληματικά δίκτυα αντί ως πυραμιδωτές κατασκευές, όπως τούτο γίνεται εμφανές σε διάφορες έκνομες δραστηριότητες όπως είναι η διακίνηση ναρκωτικών, η διακίνηση ανθρώπων με σκοπό τη γενετήσια εκμετάλλευση, το εμπόριο παράνομων μεταναστών, η διακίνηση όπλων και κλοπιμαίων οχημάτων».[11]

Εκ του περισσού πρέπει να λεχθεί ότι οργανωμένο έγκλημα άλλαξε μεθόδους και δομή κυρίως μετά τη δεκαετία του1960 και αυτό ενόψει της ουσιαστικής συμβολής του εμπορίου ναρκωτικών. Έτσι από τη βία και τις απειλές ως modus operandi μετέβη στη χρήση διαφθοράς σκαρφαλώνοντας σε όλα τα επίπεδα ηγεσίας των ανθρώπων από τη δημόσια διοίκηση, τη δικαιοσύνη, την πολιτική, το τραπεζικό σύστημα ως και την αστυνομία εκμεταλλευόμενο τον πόθο για εύκολο πλουτισμό. Η εξάπλωσή του διαπερνά επέκεινα του χώρου του υποκόσμου ως και τα υψηλότερα κοινωνικά

[9] CarrieLyn Donigan Guymon, "International Legal Mechanisms for Combating Transnational Organized Crime: The need for a Multilateral Convention" , *Berkley Journal of International Law*, (2000), p. 61-62

[10] Χαράλαμπος Δημόπουλος, *Εισηγήσεις Εγκληματολογίας*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2008, σελ. 471-472

[11] Edward R. Kleemans, Organized Crime, Transit Crime, and Racketeering, Crime & Justice, vol.35, (2007), p.163

στρώματα κι αυτή είναι και η κύρια αιτία που βαίνει αναποτελεσματική κάθε προσπάθεια και μέτρο καταπολέμησης αυτού.[12]

Σε σχέση με την διασυνοριακή του διάσταση, δυο πολύ χαρακτηριστικά είδη οργανωμένου εγκλήματος είναι η εμπορία ανθρώπων και η παράνομη διακίνηση μεταναστών. Η τελευταία χρήζει διασαφήνισης καθώς ο όρος αυτός παραπέμπει τόσο στην παράνομη μεταφορά και μετανάστευση όσο και στην εμπορία ανθρώπων. Οι όροι αυτοί συχνά συγχέονται αδιακρίτως ενώ δεν είναι ταυτόσημοι, καθότι η παράνομη διακίνηση αφορά μόνο στη μεταφορά προσώπου ενώ η εμπορία στην περαιτέρω εκμετάλλευση του προσώπου, στον υποβιβασμό του σε αναλώσιμο εν είδει εμπορίας είδος.[13] Το Πρωτόκολλο των Ηνωμένων Εθνών για την πρόληψη, καταστολή και τιμωρία της Εμπορίας Ανθρώπων, ιδιαίτερα Γυναικών και Παιδιών που συμπληρώνει τη Σύμβαση ΟΗΕ κατά του Υπερεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος, παρέχει τον αποδεκτό ορισμό της εμπορίας ανθρώπων βάσει του άρθρου 3. Ορίζει λοιπόν, ως εμπορία ανθρώπων την στρατολόγηση, μεταφορά, απόκρυψη ή αποδοχή προσώπων με τη χρήση απειλής, βίας ή άλλων μέσων εξαναγκασμού, απαγωγής, απάτης, κατάχρησης εξουσίας, εκμετάλλευσης της ευάλωτης θέσης του θύματος, καθώς και με παροχή ή λήψη αμοιβής, ώστε να επιτευχθεί η συναίνεση του προσώπου που έχει εξουσία πάνω σε άλλο, με σκοπό την εκμετάλλευση.[14]

Με την αυστηροποίηση των ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα και με μια πιο ενδελεχή ματιά στο λαθρεμπόριο εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι ολωσδιόλου ασαφής κι αόριστος ο αριθμός των λαθρέμπορων που συλλαμβάνεται. Υποδόριοι παράγοντες όπως οι δημογραφικοί λόγοι, η κρίση, οι συρράξεις και η οικονομική ανισότητα ενισχύουν το αίσθημα ότι η μεταναστευτική ώσμωση προς την Ευρώπη θα παραμείνει σε υψηλά επίπεδα για τα επόμενα 5 χρόνια. Η διακίνηση των ανθρώπων παραμένει διακριτό, αυτοτελές έγκλημα που εστιάζει στην εκμετάλλευση των ανθρώπων και όχι στις παράνομες διασυνοριακές διελεύσεις. Τα θύματα δεν είναι πάντοτε «εισαγόμενα είδη λαθρεμπορίας» απ' άκρη σ' άκρη των συνόρων. [15] Όμως, οι μετανάστες που έχουν καταστεί θύματα λαθρεμπορίας ανά την επικράτεια των ευρωπαϊκών συνόρων συνιστούν μια κατηγορία ευάλωτης ομάδας ευεπίφορης σε εκμετάλλευση. Οι διαθέσιμες ευρωπαϊκές στατιστικές των ετών 2006-2015 υποδηλώνουν ότι ο αριθμός των θεωρούμενων θυμάτων παράνομης διακίνησης (trafficking) έχει

[12] Αθ.Συκιώτου, «Ευρωπαϊκή Ένωση – Οργανωμένο Έγκλημα – Παράνομη Διακίνηση Ανθρώπων: Μια ιδιόρρυθμη δυναμική-διαλεκτική σχέση», Ποινικά Χρονικά (3) 2008, σελ.203

[13] Αθ.Συκιώτου, σελ 207

[14] Τένια Κυριαζή, *Εμπορία Ανθρώπων Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2010, σελ. 17

[15] https://www.clingendael.org/pub/2017/monitor2017/transnational_organised_crime/

διογκωθεί εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τούτη δε η διόγκωση οφείλεται στη γενετήσια εκμετάλλευση αλλά και στην εκμετάλλευση σε τομείς εργασίας , όπως στην γεωργία, αλλά και σε εγκληματικές παραλλαγές όπως η διακίνηση οργάνων, ο θεσμός της εξαναγκαστικής επαιτείας και ο εξαναγκασμός των ανθρώπων να διαπράξουν εγκλήματα.[16]

Αναγνωρίζονται σε τρεις οι βασικές παράμετροι για την διακίνηση ανθρώπων: η παρουσία ευάλωτων ομάδων, η ζήτηση για υπηρεσίες και η πιθανότητα σύλληψης. Η πιθανότητα να συλληφθεί κάποιος δείχνει να μειώνεται: οι εγγεγραμμένοι αριθμοί των καταδιωκόμενων υπόπτων έχει μειωθεί τα τελευταία χρόνια.[17] Από την άλλη μεριά η εγκληματοποίηση του φαινομένου της μετανάστευσης επικυρώνει και ενισχύει το αρνητικό στερεότυπο των παράτυπων μεταναστών, που θεωρούνται εγκληματίες περισσότερο για το γεγονός ότι βρέθηκαν σε μια αντικανονική κατάσταση. Η ανάγκη για αναθεώρηση αυτής της εγκληματοποιητικής προσέγγισης έχει προσφάτως υιοθετηθεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, το οποίο απεφάνθη ότι η νομοθεσία ενός κράτους – μέλους να φυλακίσει κάποιον υπήκοο τρίτης χώρας με μόνη αιτίαση ότι αυτός παραμένει στο έδαφος του κράτους παρά την εντολή απέλασης, αυτή (η νομοθεσία) τυγχάνει αποκλεισμού.[18] Η δράση κατά του trafficking είναι μια άλλη όψη κατά της μάχης της παράνομης μετανάστευσης που οδηγεί στην απλοϊκή αντίληψη ότι κάθε πολιτική μαχόμενη την παράτυπη μετανάστευση στα σύνορα ενισχύει εν ταυτώ και την μάχη κατά του trafficking. Αντίληψη εσφαλμένη, καθώς αγνοεί ότι για να ερευνηθεί και ανιχνευθεί η διακίνηση ανθρώπων(trafficking) δέον είναι όπως πρώτα ανιχνευθεί η εκμετάλλευση.[19] Στο σημείο αυτό να αναφερθεί ότι είναι δύσκολος έως αδύνατος ο διασυνοριακός έλεγχος της εμπορίας ανθρώπων, διότι τα θύματα-αν και υπάρχουν τρόποι αναγνώρισής τους από τις αρχές-, διασχίζουν τα σύνορα τις περισσότερες φορές με νόμιμους τρόπους.

2. Διασυνοριακό οργανωμένο έγκλημα, κρατική κυριαρχία και ζητήματα ασφάλειας

Το διασυνοριακό έγκλημα είναι μέρος και κυρίαρχο στοιχείο του λεγόμενου οργανωμένου εγκλήματος.[20] Στην περίπτωση λοιπόν που δυο ή περισσότερες χώρες εμπλέκονται στην τέλεση του εγκλήματος γίνεται λόγος για διακρατικό έγκλημα ενώ όταν οι χώρες είναι όμορες γίνεται λόγος για

[16] https://www.clingendael.org/pub/2017/monitor2017/transnational_organised_crime/

[17] Eurostat, *Human Trafficking Reports.*

[18] Maria Grazia Giammarinaro, ¨Human Trafficking and Victims' Rights¨, Austrian Review of International & European Law, vol 16, (2011),p.250-251 (247)

[19] Ό.π.

[20] Alina Daniela Patru, ¨Considerations regarding Cross-Border Crime and Institutional Cooperation¨,*4 J.L. &Admin. Sci.* , vol 4, (2015), p. 206

διασυνοριακό έγκλημα. Διασυνοριακό είναι το έγκλημα που τελείται κατά μήκος των συνόρων των κρατών και η τέλεσή του εμπλέκει δυο ή περισσότερες χώρες. Πλήθος εγκλημάτων, ωστόσο, λαμβάνει χώρα όχι μόνο κατά μήκος των συνόρων αλλά διαπερνά τα σύνορα και εισέρχεται στο έδαφος άλλης χώρας, όπως είναι η παράνομη διακίνηση ανθρώπων είτε με τη μορφή λαθρομετανάστευσης είτε με τη μορφή εμπορίας ανθρώπων, μεταξύ άλλων συναφών εγκλημάτων.[21]

Για να γίνει αντιληπτή η κατάσταση του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα και δη του διασυνοριακού εγκλήματος, πρέπει προηγουμένως να λεχθεί ότι από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 άρχισε να αναβαθμίζεται ποιοτικώς το παραδοσιακό οργανωμένο έγκλημα ενόψει της τεχνογνωσίας, της χρησιμοποίησης τεχνολογίας και διεθνούς δράσης. Παραδοσιακά το οργανωμένο έγκλημα αντιμετωπίζεται περισσότερο ως εθνικό πρόβλημα νόμου και τάξης παρά ως απειλή κατά της κοινωνίας, των πολιτικών θεσμών και της οικονομίας. Καίτοι η αντιμετώπισή του εντός των συνόρων ως έγκλημα νόμου και τάξης αποτελεί μια συνηθισμένη πρακτική των κρατών, ελάχιστη επιτυχία υπάρχει στην αντιμετώπιση του διασυνοριακού εγκλήματος κι αυτό ενόψει της έλλειψης ενός διεθνούς συντονιστικού οργάνου αρμόδιου για την μελέτη και τον έλεγχο του φαινομένου αλλά και συνδυαστικά ενόψει της ανομοιογένειας των εθνικών δικαιοταξιών. Η εγκληματική δράση έχει καταστεί ζήτημα που πιέζει τις κυβερνήσεις και τις δικαστικές αρχές να αναθεωρήσουν τις προληπτικές και κατασταλτικές στρατηγικές τους. Οι εντεινόμενες αυτές ενέργειες επιφέρουν αλλαγές και τροποποιήσεις στον τρόπο δομής και δράσης των εγκληματικών οργανώσεων.[22] Σύμφωνα με την έκθεση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το 2005, το καθεστώς και η πολιτική δομή του κράτους ελάχιστα επηρεάζουν το οργανωμένο έγκλημα. Παρότι τα κράτη με δυνατή δημοκρατία, εφαρμογή αρχών νομιμότητας, διαφάνειας και δικαιοσύνης υποτίθεται ότι αναχαιτίζουν την άνθιση και εξάπλωση του οργανωμένου εγκλήματος, πάλι δεν απολείπονται τα περιθώρια για την ανάπτυξή του καθώς η ζήτηση για παράνομα αγαθά και υπηρεσίες υπήρχε από καταβολής του κόσμου. Η μόνη διαφορά είναι ότι μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον το οργανωμένο έγκλημα βρίσκει συγκεκαλυμμένους τρόπους δράσης.[23]

Άξιον προσοχής είναι ότι το οργανωμένο έγκλημα κινείται τόσο στην επικράτεια ενός κράτους όσο και περισσοτέρων. Βασικό χαρακτηριστικό του κράτους αποτελεί ο κυρίαρχος έλεγχος επί του εθνικού εδάφους, ο οποίος παραβιάζεται στην πράξη από την ανικανότητα ελέγχου των

[21] Αθ.Συκιώτου, ό.π. σελ. 206
[22] Γ.Δ.Χλούπη, *Διασυνοριακό & Υπερεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2005, σελ.316
[23] Αθ.Συκιώτου, σελ. 205

οργανώσεων που διακινούν παράνομα προϊόντα και υπηρεσίες. Θίγεται έτσι το «κρατικό μονοπώλιο» στην επιβολή νόμιμης βίας στους πολίτες του από τις ομάδες οργανωμένου εγκλήματος, οι οποίοι αποτελούν έναν μικρό στρατό με χιλιάδες ένοπλα μέλη. Το υπερεθνικό και διασυνοριακό έγκλημα που εκ φύσεως αφορά στην παραβίαση των εθνικών συνόρων προσβάλλει τόσο την πραγματική όσο και τη συμβολική διάσταση της εθνικής κυριαρχίας. Η έννοια της απειλής της εθνικής κυριαρχίας θυμίζει στρατιωτική απειλή από αλλότριο κράτος και το οργανωμένο έγκλημα αποφεύγει την μετωπιαία σύγκρουση με τον κρατικό μηχανισμό.[24]

Όπως χαρακτηριστικά επισημαίνεται,[25] το οργανωμένο έγκλημα δεν είναι απλά μια μορφή εγκληματικότητας αλλά η ολική σχεδόν αμφισβήτηση των κανόνων κοινωνικής συμβίωσης που τα κράτη έχουν κατοχυρώσει. Υπό την άποψη αυτή το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί απειλή για την δημοκρατία και την κοινωνική συνοχή. Στις περιπτώσεις όπου το οργανωμένο έγκλημα μεγεθύνεται ανεξέλεγκτα, αποτελεί κίνδυνο για την ίδια την κοινωνική δομή αλλά και για το κράτος το οποίο υπό την πίεση των τεραστίων συμφερόντων του οργανωμένου εγκλήματος αποδιοργανώνεται, αλλοτριώνεται και γίνεται μέρος του. Σε πολλές περιπτώσεις, σε χώρες της Λατινικής Αμερικής και των Βαλκανίων, οι ομάδες του οργανωμένου εγκλήματος με τις εγκληματικές τους δραστηριότητες (κυρίως την διακίνηση ναρκωτικών και ανθρώπων) χρηματοδοτούν πολεμικές διασυνοριακές και εμφύλιες συγκρούσεις. Από πολύ νωρίς, προβλέφθηκε μια αύξηση του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος. Στον παρακάτω πίνακα διαφαίνονται οι διακυμαινόμενες τάσεις του διασυνοριακού εγκλήματος ανά κατηγορία εκφάνσεων του οργανωμένου εγκλήματος και ο αντίκτυπός τους στα ζητήματα ασφάλειας της Ένωσης ήδη από το 2016 και μέχρι το 2021, όπως υπολογίζονται. Πιο συγκεκριμένα, απροσδιόριστος παραμένει ο ρόλος των διαμεσολαβητών στην «ώσμωση» της εμπορίας ανθρώπων στη βάση που πιθανολογούμε τη διόγκωση των αντικανονικών διασυνοριακών διελεύσεων. Ο δε αντίκτυπος των τάσεων του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος σε θέματα ασφάλειας της Ένωσης αναμένεται να είναι οικονομικός, κοινωνικός, τεχνολογικός και περιβαλλοντικός. Η πιθανολόγηση πραγμάτωσης των απειλών έως το 2021 αγγίζει τα ποσοστά της βεβαιότητας. [26]

[24] Γ.Δ.Χλούπη, σελ. 254-255

[25] Γεώργιος Αραμπατζής, «Ζητήματα συνόρων και ασφάλειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση», σελ. 4-5, https://goo.gl/xzFChx

[26] CarrieLyn Donigan Guymon, p.61-62

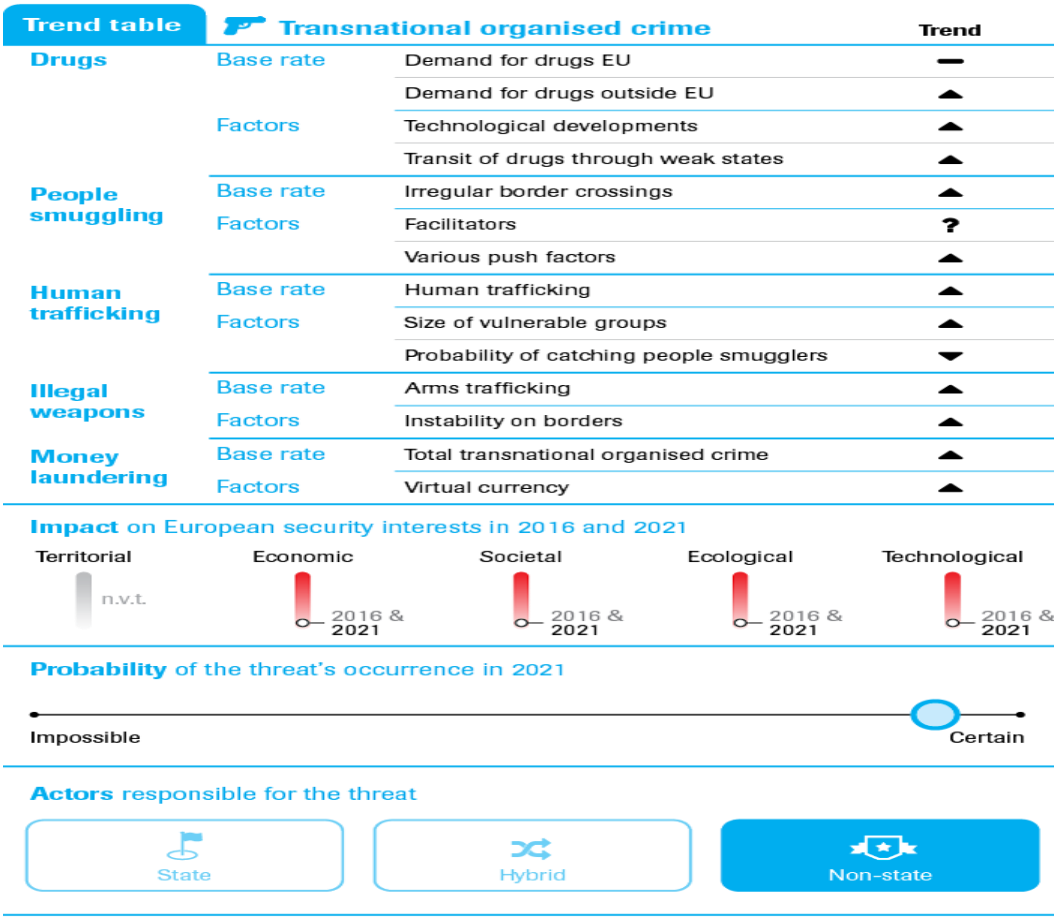

Το οργανωμένο έγκλημα επέκεινα των συνόρων συνιστά «επίθεση» σε τρεις πυλώνες της εθνικής κυριαρχίας: Στον έλεγχο των συνόρων, στο μονοπώλιο της χρήσης βίας για επιβολή του νόμου και στην δύναμη να φορολογεί οικονομικές δραστηριότητες εντός των συνόρων. Οι διεθνικές εγκληματικές οργανώσεις παρουσιάζονται ως μια εναλλακτική ενάντια στη νόμιμη κρατική βία ναρκοθετώντας έτσι την σταθερότητα και τον κρατικό έλεγχο.[27] Κρίσιμοι συντελεστές στην εξάπλωση των διεθνικών εγκληματικών δικτύων στην ευρωπαϊκή επικράτεια αναγνωρίζονται τα ίδια τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά της Ευρώπης και εδώ χρειάζεται να γίνει μνεία στη μικρή έως μεσαία διάσταση των κρατών – μελών της Ένωσης, στην κοινωνικοοικονομική και πολιτιστική ποικιλομορφία καθώς και στην εξαιρετικά μεγάλη ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιακών δικτύων. [28]

Είναι γεγονός ότι οι βαθύτερες αιτίες αυτού του φαινομένου εδράζονται στους μηχανισμούς της αλληλεξάρτησης και ομοιογενοποίησης των παραδοσιακών κρατών, που λαμβάνουν χώρα κατά την διαδικασία της παγκοσμιοποίησης και συνακολούθως στην ευθεία αμφισβήτηση των κλασικών,

[27] CarrieLyn Donigan Guymon, p. 61-62
[28] Alina Daniela Patru, p.208

κοινώς αποδεκτών παραδοχών, αναφορικά με το κυρίαρχο έθνος-κράτος. [29]Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι εντός του νέου διαμορφούμενου πλαισίου, όπου οι ανάγκες ανθρώπων διαφορετικών τοπικοτήτων συγκλίνουν και διεθνή δίκτυα, υπερβαίνοντα τα εθνικά σύνορα, εγκαθιδρύονται, τα παραδοσιακά εθνικά κράτη έχουν απολέσει σε μεγάλο βαθμό την αυτονομία τους και έχουν υποστεί δραστικό περιορισμό της κρατικής κυριαρχίας. Συνεπώς, η αντιμετώπιση του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος είναι σχεδόν αδύνατη, αν κάθε κράτος στηρίζεται αποκλειστικά στις δυνάμεις του. [30]

Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες οι δράστες του οργανωμένου εγκλήματος επενδύουν σε καθόλα νόμιμες βιομηχανίες κυρίως στην μεταφορά, στα χρηματοοικονομικά, στα κτηματομεσιτικά, σε ξενοδοχειακές και νυχτερινής ζωής επιχειρήσεις χάριν διευκόλυνσης των παράνομων δραστηριοτήτων τους και προς επανεπένδυση των αθέμιτων εισπράξεών τους. Τούτο δε γίνεται ακόμη πιο ευκρινές στην περίπτωση των μη παραδοσιακών οργανωμένων εγκληματικών δράσεων όπως η απάτη, η χειραγώγηση των μειοδοτικών διαγωνισμών και το παράνομο εμπόριο σε τοξικά απόβλητα, όπλα και χρυσό. Σε αυτά οι αυτουργοί δεν έχουν ανάγκη να διηθήσουν τα κέρδη στην νόμιμη οικονομία καθώς είναι ήδη καθιερωμένα μέλη αυτής και τα έσοδα, ο τζίρος, των «βρώμικων» δραστηριοτήτων τους είναι σχεδόν αδύνατον να διακριθεί από τις εισροές του «καθαρού και ζεστού» χρήματος που ρέει ακατάπαυστα στον κόσμο μας.[31]

Συνυφασμένη με την κρατική κυριαρχία είναι και η κρατική ασφάλεια, η ασφάλεια των πολιτών, η διασφάλιση υπακοής στους θεσμούς, τα οποία αποτελούν ζητούμενα και προτεραιότητα των κρατών – μελών της ΕΕ, βάσει συνθηκών και κοινών πολιτικών. Είναι διεπιστημονικά αποδεκτό ότι η πτυχή της ασφάλειας αποτελεί δομικό υπόβαθρο της κρίσης, συνδυαστικά με την τρομοκρατική απειλή που μεταφέρθηκε στους κόλπους της Ευρώπης και τη συσσώρευση αποσταθεροποιητικών καταστάσεων περιμετρικά της Γηραιάς Ηπείρου.[32] Με την αυξανόμενη κινητικότητα προσώπων και αγαθών, δεν ήταν εύκολο για τα κράτη να εξασφαλίσουν τη σωστή ισορροπία μεταξύ ανοιχτών, αλλά ταυτόχρονα ασφαλισμένων και ελεγχόμενων συνόρων. Τα τελευταία χρόνια, στις χώρες γύρω από τη Συρία συγκεντρώθηκαν 4,8 εκατομμύρια Σύριοι, μεγάλο ποσοστό από τους οποίους λόγω κόπωσης και έλλειψης διεξόδων στρέφονται στην παρανομία και τη μαύρη εργασία σε περιοχές,

---

[29] Αικ. Σίνη, « Η διασυνοριακή συνεργασία στην πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος»,ΕΚΚΔΑ, 2015, σελ. 11, https://goo.gl/g79FCM.

[30] Ό.π.

[31] Letizia Paoli; Cyrille Fijnaut, Organised Crime and Its Control Policies, Eur. J. Crime Crim. L. & Crim. Just. Vol 14, 307 (2006), p.319

[32]Κωνσταντίνος Φίλης, *Πρόσφυγες, Ευρώπη, Ανασφάλεια, Μικρές Εισαγωγές*,Εκδόσεις Παπαδόπουλος, *2017, σελ.38*.

όπου οι βιαιότητες του Ισλαμικού Κράτους κατέλυαν κάθε έννοια κυριαρχίας του έλλογου νόμου.[33] Επιπλέον, ενόψει των διαφορετικών κρίσεων ανά τον κόσμο, ο αριθμός των αντικανονικών διελεύσεων από τα εξωτερικά σύνορα της Ευρώπης έχει αυξηθεί δραματικά από το 2014, εν μέρει εξαιτίας της ελάχιστης νόμιμης πιθανότητας για πολλούς πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο από τη Συρία, το Αφγανιστάν και το Ιράκ να διέλθουν στην Ευρώπη.

Τα κράτη αντιδρούν στην απειλή. Ορισμένες πράξεις σίγουρα χαρακτηρίζονται ως περισσότερο σοβαρές και εντάσσονται στο πλαίσιο της οργανωμένης εγκληματικότητας, οι ποινές γι' αυτές τις πράξεις γίνονται πιο αυστηρές και θεσμοθετούνται «νέες» μέθοδοι ελέγχου, όπως η ηλεκτρονική παρακολούθηση του ιδιωτικού χώρου, οι μυστικοί πράκτορες, η άρση του απορρήτου της επικοινωνίας.[34] Μετά τα γεγονότα της 11ης 9 2001 ο έλεγχος που παραδοσιακά γινόταν στα σύνορα κάθε χώρας, κατά τη διέλευση προσώπων και αγαθών, έπρεπε πλέον να αντικατασταθεί από τον συνεχή ηλεκτρονικό έλεγχο, σε πρότερο στάδιο, στο εσωτερικό κάθε χώρας, για να προλαμβάνεται η ενδεχόμενη διακινδύνευση.[35] Όροι όπως «ασύμμετρες απειλές», «καταπολέμηση των κινδύνων» φανερώνουν τις προσδοκίες που δημιουργούνται και γίνονται απαιτήσεις για προστασία των πολιτών από ζητήματα τρομοκρατίας και οργανωμένων εγκληματικών δικτύων, που σε πολλές περιπτώσεις συνδέονται (ναρκοτρομοκρατία, εμπόριο τσιγάρων-όπλων). Βέβαια, η γενικευμένη χρήση καμερών δεν μπορεί να αποτρέψει τρομοκρατικές ή εγκληματικές ενέργειες των οποίων το modus operandi έχει προβλέψει την απενεργοποίηση, καταστροφή ή και ακύρωση της ηλεκτρονικής επιτήρησης.[36] Οπωσδήποτε, εγκαθιστά ένα αίσθημα ασφάλειας στους πολίτες, ότι λαμβάνονται μέτρα προστασίας του από την πολιτεία, αν και, για επιστήμονες όπως ο καθηγητής Θ. Παπαθεοδώρου, η καταπολέμησή της ανασφάλειας προσφέρει το απαραίτητο νομιμοποιητικό υπόβαθρο για την αντιμετώπιση του μεταλλαγμένου (παγκοσμιοποιημένου) εγκληματικού φαινομένου,[37] εξηγώντας ότι η διακινδύνευση είναι το μοναδικό σημείο για το οποίο η σύγχρονη κοινωνία προβληματίζεται, αυτοαναλύεται, αναζητά το σύστημα αξιών της και ίσως αναγνωρίζει τα όριά της.[38]

---

[33]Κ. Φίλης, σελ 33.

[34]Εφη Λαμπροπούλου, σελ.171.

[35] Θεόδωρος Π. Παπαθεοδώρου, *Επιτηρούμενη Δημοκραία. Η Ηλεκτρονική Παρακολούθηση Των Πολιτών Στην Κοινωνία Της Διακινδύνευσης* (Αθήνα: Βιβλιόραμα, 2009), σελ.100.

[36] Θεόδωρος Π. Παπαθεοδώρου, σελ.59

[37]Θεόδωρος Π. Παπαθεοδώρου, σελ.26.

[38]François Ewald, «Ο κίνδυνος», Κείμενο της 294ης διάλεξης στο *Université detous les savoirs* που δόθηκε στις 20 Οκτωβρίου 2000. [Βλ. Michaud (Y.)(dir.), *Qu'est-ce que les technologies?*, Université de tous les savoirs,

Ένα άλλο ζήτημα ασφάλειας για την ΕΕ είναι ο βαθμός στον οποίο επηρεάζεται ο ιδιωτικός τομέας των πολυεθνικών επιχειρήσεων που σχετίζονται με τις μεταφορές και δέχονται τις αλλαγές και τους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, αλλά και ταυτόχρονα συνδέονται περίεργα με το διασυνοριακό έγκλημα, είτε ως θύματα (κλοπές φορτίων, εμπορευμάτων, επιθέσεις σε οδηγούς κοντέινερ), είτε ως «συνένοχοι» και δράστες μέσω της χρήσης της νόμιμης αλυσίδας εφοδιασμού από τα οργανωμένα εγκληματικά δίκτυα για μεταφορά παράνομων-επικίνδυνων προϊόντων/ναρκωτικών/χημικών/όπλων στην στεριά ή στη θάλασσα. Τα ανοιχτά σύνορα επέτρεψαν την ελεύθερη χερσαία και θαλάσσια μεταφορά ημερησίως εκατομμυρίων εμπορευματοκιβωτίων μεταξύ των κ-μ. παράλληλα όμως, αναπτύχθηκε και η κλοπή φορτίων με τεράστια κέρδη για τις εγκληματικές ομάδες και τεράστιες απώλειες για τις εθνικές οικονομίες.[39] Πρόκειται για ένα έγκλημα που προϋπήρχε, απλώς με τις νέες τεχνολογίες έχει αλλάξει μορφή, καθώς οι δράστες είναι πιο οργανωμένοι σε διεθνές επίπεδο, καθώς κλέβουν, αποθηκεύουν και μετακινούν διασυνοριακά εκατοντάδες φορτία από την νόμιμη εφοδιαστική αλυσίδα με κέρδος πολλά δισεκατομμύρια ευρώ. Επιπλέον, για χώρες όπως οι ΗΠΑ, οι οποίες μετά την 11/9/2001 πήραν μέτρα κατά της τρομοκρατίας, έγινε παραπάνω από υπαρκτό το κενό ασφάλειας των μεταφορών αλλά και ο κίνδυνος μεταφοράς επικίνδυνων και παράνομων φορτίων ή και όπλων μαζικής καταστροφής. Θεωρείται δε το πιο καταστροφικό έγκλημα, εφόσον χάνονται πάνω από 30 δις. δολάρια κατ' έτος. Προφανώς και δεν υπάρχει τρόπος να σκανάρονται όλα τα εμπορευματοκιβώτια[40] ή να ληφθούν μέτρα πρόληψης κλοπής όλων των αποθηκών ή των χώρων στάθμευσης κοντά στα σύνορα των κ-μ της ΕΕ, όμως χρειάζονται πρωτοβουλίες κυρίως στην αλλαγή του τρόπου αντιμετώπισης τέτοιου είδους εγκλημάτων από τις διωκτικές αρχές. Σύμφωνα με την Europol[41], τα κ-μ εξακολουθούν να καταγράφουν αυτά τα εγκλήματα ως μικροαστική εγκληματικότητα, ενώ είναι κατάδηλη η διασυνοριακή και οργανωμένη μορφή τους και η κινητικότητα των εγκληματικών δικτύων που τα διαπράττουν.

Σε σχέση με το ρόλο των συνόρων και τη διαχείρισή τους για την αντιμετώπιση του διασυνοριακού εγκλήματος, παρατηρείται στην Ευρωπαϊκή Ένωση μετά τη διεύρυνση μια αναζωπύρωση των θεωρητικών και εμπειρικών αναλύσεων από τη μια, αλλά και των επίσημων κοινοτικών εγγράφων, από την άλλη, σχετικά με τον αντίκτυπο της εξάλειψης των συνοριακών φραγμών στο χώρο και στην οικονομία. Αρκεί να αναφέρει κανείς ότι οι συνοριακές περιφέρειες μετά την είσοδο και των δέκα

Παρίσι, Odile Jacob, 2002, τομ. 5, σ.573-584. Η μετάφραση είναι των κ. Α.Μάρη και κ. Μ. Λιοδάκη και η επιμέλεια του καθηγητή κ. Δ. Αγραφιώτη και της κ. Ε. Ρίκου]

[39]Dan Burges, *Cargo theft, loss prevention and supply chain security*, BH Elsevier editions, 2013

[40] Μόνο το 2% σχεδόν των φορτίων υπόκειται σε τελωνειακούς ελέγχους σε επίπεδο εθνικών κρατών

[41]https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/organised-property-crime

νέων χωρών, αντιπροσωπεύουν πάνω από το 35% του εδάφους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και περίπου το 25% του πληθυσμού της, για να γίνει κατανοητή η βαρύτητα του ζητήματος των συνόρων.[42] Η μείωση των συνοριακών εμποδίων, η κινητικότητα του κεφαλαίου και της εργασίας κατά μήκος ειδικότερα των συνόρων της ΕΕ έχει συνδεθεί με ευκαιρίες αλλά και κινδύνους.[43] Αυτό συμβαίνει, γιατί, όταν τα σύνορα μεταξύ δυο χωρών καταργούνται, νέες χωρικές δυναμικές κάνουν την εμφάνισή τους στο εσωτερικό των χωρών, ενώ ταυτόχρονα δημιουργούνται ευνοϊκές συνθήκες ώστε να μετατραπεί η συνοριακή ζώνη από ζώνη διαχωρισμού σε ζώνη επαφής. Οι δυναμικές αυτές μπορεί να αφορούν κοινωνικές, πολιτιστικές, μεταναστευτικές ή οικονομικές ροές.[44] Σύμφωνα με τις έρευνες της νέας οικονομικής γεωγραφίας το κόστος μεταφοράς είναι αυτό που παίζει ένα ρυθμιστικό ρόλο στην κατανομή των δραστηριοτήτων στον χώρο[45] απαντώντας στο ερώτημα που συγκεντρώνεται η οικονομική δραστηριότητα μέσα σε μια χώρα. Επιπλέον, η μικρή απόσταση ή αντίστοιχα το χαμηλό μεταφορικό κόστος ενθαρρύνουν τις μεταναστευτικές ροές.[46]

Γίνεται αντιληπτό, λοιπόν, ότι τα εγκληματικά δίκτυα διαχειρίζονται σε υψηλά επίπεδα ανάλυσης ζημίας-κέρδους τις διαφορές τιμών στην μεταφορά παράνομων φορτίων ή εγκατάσταση παράνομων επιχειρήσεων κοντά ή μακριά από τα σύνορα των κρατών ή στο κέντρο ή περιφέρεια των ευρωπαϊκών μεγαλουπόλεων. Η σύμπραξη ιδιωτικού και δημόσιου τομέα φαίνεται να είναι επίσης μια καλή επιλογή για την πρόληψη του εγκλήματος. Για παράδειγμα, γνωρίζουμε ότι οι μεταφορικές και εφοδιαστικές εταιρείες[47] (κολοσσοί σε επίπεδο επιχειρηματικό) αιματοδοτούν την Ευρωπαϊκή αγορά, αποτελώντας ομάδες συμφερόντων που πιέζουν τις κυβερνήσεις για εύκολη διέλευση και ελάχιστη καθυστέρηση στα σύνορα αλλά και για ασφάλεια, καθώς έχει αυξηθεί τόσο η βία σε οδηγούς φορτηγών όσο και η κλοπή φορτίων. Επίσης, η επιτυχία και η ευημερία τους εξαρτάται από την άμεση και σωστή μεταφορά των προϊόντων στον πελάτη, άρα τους ενδιαφέρει η πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος, καθώς οι εγκληματικές ομάδες συχνά για να μην πούμε κατ'

---

[42]Γιώργος Πετράκος Λευτέρης Τοπάλογλου, *Σύνορα, Ολοκλήρωση Και Ανάπτυξη. Η Νέα Γεωγραφία Των Διασυνοριακών Οικονομικών Σχέσεων* , Αθήνα: Κριτική, 2008, σελ 47.

[43]Πετράκος, Τοπάλογλου, σελ.48.

[44]Πετράκος, Τοπάλογλου, σελ.53.

[45]Πετράκος, Τοπάλογλου, σελ.61.

[46]Πετράκος, Τοπάλογλου, σελ.62.

[47] ''Logistics is the part [of any disaster relief] that can mean the difference between a successful or failed operation.'' VanWassenhove (2006) p. 476 Μια άλλη όψη του ίδιου νομίσματος είναι και το φαινόμενο, όπου οι ίδιες εφοδιαστικές εταιρείες, ιδιαιτέρως ανθρωπιστικού υλικού (humanitarianlogisticsorganizations/companies), να εμπλέκονται στην μεταφορά παράνομων φορτίων. Θύματα ή δράστες οι εταιρείες; Ένα θέμα που χρήζει περαιτέρω εγκληματολογικής έρευνας.

εξακολούθηση χρησιμοποιούν την νόμιμη εφοδιαστική αλυσίδα για να μεταφέρουν τα παράνομα φορτία.

Η αντιμετώπιση του φαινομένου διακίνησης παράνομων προϊόντων από τις τελωνειακές αρχές, εκτός από τον έλεγχο συμμόρφωσης των εμπορευμάτων προς τα ισχύοντα πρότυπα, πραγματοποιείται μέσω διεξαγωγής ελέγχων για απομιμήσεις, πρόδρομες ουσίες ναρκωτικών (χημικά που χρησιμοποιούνται για την παρασκευή παράνομων ναρκωτικών ουσιών) και το λαθρεμπόριο σπάνιων και απειλούμενων ειδών ζώων. Εξειδικευμένα εργαστήρια παρέχουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση την απαιτούμενη εμπειρογνωσία, προκειμένου να διαπιστώνεται η αυθεντικότητα και η προέλευση των εμπορευμάτων ή να προσδιορίζεται η φύση των υπό εξέταση ουσιών. Επιπλέον, οι τελωνειακοί υπάλληλοι συμμετέχουν στην άσκηση διαφόρων αρμοδιοτήτων σε εθνικό επίπεδο, π.χ. σε δραστηριότητες πάταξης του λαθρεμπορίου ναρκωτικών ουσιών ή της πορνογραφίας, καθώς και στην υποστήριξη της δράσης της αστυνομίας και των υπηρεσιών μμετανάστευσης, ιδίως στο πλαίσιο της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος. Η αύξηση της κυκλοφορίας καθιστά ολοένα πιο επιτακτική την ανάγκη για πιο αποτελεσματική παρακολούθησή της, για παράδειγμα με χρήση της πλέον σύγχρονης τεχνολογίας ιχνηλάτησης. Βέβαια, η ανάγκη αυτή γίνεται προπάντων αισθητή στο πλαίσιο της εντατικοποίησης των ελέγχων ασφαλείας των εμπορευμάτων με στόχο την αποτροπή της αναζωπύρωσης της τρομοκρατικής απειλής που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, όμως ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί η χρήση εμπορευματοκιβωτίων για το λαθρεμπόριο πυρηνικού υλικού ή ραδιενεργών όπλων: εκτός από τις καταστροφικές άμεσες επιπτώσεις που θα προκαλούσε μια επίθεση, οι διεθνείς μεταφορές και το διεθνές εμπόριο θα παρέλυαν με ολέθριες συνέπειες για την παγκόσμια οικονομία. Στα σημεία διέλευσης των συνόρων, καθώς και στους λιμένες και τους αερολιμένες, έχουν εγκατασταθεί συσκευές ελέγχου οι οποίες λειτουργούν με ακτίνες Χ και ακτίνες γάμμα με στόχο την επίσπευση της εξέτασης των μεταφερόμενων φορτίων: οι τελωνειακοί υπάλληλοι μπορούν να αποκτούν οπτική αντίληψη του περιεχομένου ενός εμπορευματοκιβωτίου χωρίς να το ξεφορτώσουν.[48]

Αν δεν ήταν σημαντική η επίδραση του διασυνοριακού εγκλήματος στην κυριαρχία των κρατών - μελών της ΕΕ, απειλώντας κοινωνικά και οικονομικά εθνικά και ευρωπαϊκά όρια, δεν θα επιδιώκονταν συνεργασίες με τρίτες χώρες, όπως αυτή που πραγματοποιείται το τελευταίο διάστημα μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας[49]. Οι δύο χώρες συμφώνησαν στην εφαρμογή ενός

[48] *Η Ευρωπαϊκή Ένωση Με Απλά Λόγια:Τελωνεία, Υπηρεσια Εκδόσεων Της ΕΕ*, n.d., https://doi.org/10.2775/15885,σελ.6.

[49] Άρθρο ηλεκτρονικής εφημερίδας: Συνάντηση αρχηγού ΕΛ.ΑΣ και Αλβανικής Αστυνομία, «Συντονισμένες περιπολίες στα σύνορα με Αλβανία και κοινό σχέδιο δράσης για ναρκωτικά», https://goo.gl/NRxFwd

συντονισμένου σχεδίου δράσης των αστυνομικών υπηρεσιών για την αντιμετώπιση κυρίως του μεγάλου προβλήματος των ναρκωτικών, αλλά και γενικότερα του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος (διακίνηση ναρκωτικών, διάπραξη κλοπών και διαρρήξεων πλησίον της ελληνοαλβανικής μεθορίου, αδικήματα κατά του περιβάλλοντος κ.λπ.). Συγκεκριμένα, συμφώνησαν στην προώθηση του θεσμού των ταυτόχρονων (ένθεν και ένθεν) περιπολιών στην ευρεία συνοριακή ζώνη των δύο χωρών, στον ορισμό σημείων επαφής για την άμεση ανταλλαγή πληροφοριών διασυνοριακού – οργανωμένου εγκλήματος, καθώς και στην πραγματοποίηση συναντήσεων τεχνικών κλιμακίων των δύο Αστυνομιών για την αντιμετώπιση της μικροεγκληματικότητας στις περιοχές πλησίον των κοινών χερσαίων συνόρων, καθώς και την τακτική αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους.

3. Ευρωπαϊκοί μηχανισμοί πρόληψης στα χερσαία και θαλάσσια εξωτερικά σύνορα της ΕΕ κατά του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος

Μια ιστορική αναδρομή στους ευρωπαϊκούς μηχανισμούς πρόληψης, εκκινώντας από τη δεκαετία του 1970 κι εντεύθεν, επιτρέπει την αναφορά μας στην πρώτη οργανωμένη πλατφόρμα για την ευρωπαϊκή αντιτρομοκρατική συνεργασία που ήταν η Ομάδα Εργασίας TREVI (terrorism, radicalism,extremism, violence international), η οποία δημιουργήθηκε το 1976 από τους Ευρωπαίους Υπουργούς Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων.[50] Υπό την διακυβερνητική αυτή ομπρέλα μια ομάδα από αστυνομικούς και εσωτερικούς υπαλλήλους των τότε 10 Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αντιμετώπισαν τα θέματα της τρομοκρατίας, της μετανάστευσης και του ασύλου. Η Συμφωνία Σένγκεν του 1985 με την οποία καταργούνταν τα εσωτερικά σύνορα των συμμετεχόντων κρατών μελών για χάρη ενός εξωτερικού χώρου συνόρων, καίτοι δεν αντιμετώπιζε ειδικά το θέμα της τρομοκρατίας, απαιτούσε ενισχυμένη συνεργασία αστυνομίας, δικαστικού σώματος και συνόρων σε όλη την Ευρώπη.[51]

Υπό τη Συνθήκη Μάαστριχτ (1992) τα μέλη της ομάδας TREVI επαναδιοργανώθηκαν κάτω από τον τρίτο πυλώνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που είχε να κάνει με θέματα Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων. Η νέα οργάνωση Europol δημιουργήθηκε για να διευκολύνει την ανταλλαγή και τον

[50] Rik Coolsaet, ¨EU counterterrorism strategy: value added or chimera? International Affairs¨, *Royal Institute of International Affairs 1944-*, Vol. 86, No. 4 (July 2010), pp. 857
[51] Ό.π.

συντονισμό των πληροφοριών που ανταλλάσσονταν μεταξύ των εγκληματιών και ειδικά των πληροφοριών που συναρτούνταν με το διεθνικό έγκλημα. [52] Ήδη, μάλιστα, από το 2006 η Europol έχει ενισχύσει τη συνεργασία με τον FRONTEX που αποτελεί ένα νέο ευρωπαϊκό όργανο για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.[53] Η ευρωπαϊκή αυτή υπηρεσία, μετονομασθείσα από το 2016 σε Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής παρέχει πρόσθετη τεχνική υποστήριξη στα κράτη-μέλη της ΕΕ, συντονίζοντας αποστολές με αεροσκάφη, πλοία και καταρτισμένο προσωπικό στα Gσύνορά τους. Ο ρόλος του FRONTEX (EBGCGA) είναι συντονιστικός συγκροτώντας ειδικά δίκτυα μεταξύ των συνοριακών αρχών, ενώ αναπτύσσει βέλτιστες πρακτικές μεταξύ των συνοριακών αρχών για την αποτελεσματική προστασία και διαχείριση των ευρωπαϊκών συνόρων.[54] Οι δε εξουσίες του εξελίχθηκαν ένα βήμα παραπέρα με τις κοινώς λεγόμενες ομάδες ταχείας επέμβασης συνόρων γνωστές ως RABITs (Rapid Border Intervention Teams) σε περιπτώσεις εξαιρετικά ασυνήθειες και επείγουσες, των οποίων η συνδρομή τους χρειάστηκε στην περίπτωση της Ελλάδας το φθινόπωρο του 2010 στα ελληνοτουρκικά σύνορα. Η παραχώρηση εξουσιών στην ευρωπαϊκή υπηρεσία αυξάνει τις αστυνομικές εξουσίες παρέχοντας, όμως, μια πρόσθετη στρώση ελέγχου της μετανάστευσης.[55]

Οι ευρωπαϊκές επιταγές για τα κράτη-μέλη δεν διαφοροποιήθηκαν παρά την οικονομική κρίση, έτσι υποχρεούνται να συμπορεύονται στον τομέα της ασφάλειας και της αστυνόμευσης με την ΕΕ και στο θέμα της συνοριακής διαχείρισης. Μία από τις συμβατικές υποχρεώσεις των κ-μ της ΕΕ πλέον είναι να ενσωματώνουν πολιτικές και να εφαρμόζουν πρακτικές φύλαξης συνόρων εναρμονισμένες με το σχέδιο Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Συνόρων (IBM) υπό την καθοδήγηση του οργανισμού FRONTEX-EBGCGA. Τα κράτη-μέλη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να επιβάλουν κυρώσεις για τη διέλευση των εξωτερικών συνόρων, η οποία γίνεται χωρίς άδεια, εκτός των σημείων συνοριακής διελεύσεως, να συνάπτουν διμερείς συμφωνίες περί ανταλλαγής πληροφοριών για την καταπολέμηση προληπτικώς και κατασταλτικώς της εγκληματικότητας, κ.ά.[56] Σε αυτό το πλαίσιο, το εθνικό δίκαιο της Ελλάδας ενσωματώνει ευρωπαϊκές οδηγίες και τα στελέχη των αστυνομικών και λιμενικών υπηρεσιών συμμετέχουν σε κοινές επιχειρήσεις (joint operations) με τους οργανισμούς

[52] Ό.π.

[53] Αθ. Συκιώτου, σελ. 213.

[54] https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/frontex_el

[55] Valsamis Mitsilegas, ¨Immigration Control in an Era of Globalization: Deflecting Foreigners, Weakening Citizens, Strengthening the State¨ , *Indiana Journal of Global Legal Studies*, Vol. 19, No. 1 (Winter 2012), p.32-33 & 59

[56] Ν 2514/1997: Συμφωνία Σένγκεν, άρθρα 3 & 47

FRONTEX & EUROPOL για τον περιορισμό της παράνομης εισόδου μεταναστών και την εξιχνίαση ομάδων οργανωμένου εγκλήματος των οποίων η δραστηριότητα διαπερνά τα ελληνικά και ευρωπαϊκά σύνορα. Ταυτόχρονα, για την ασφάλεια των συνόρων μεταβαίνουν στην χώρα μας ιδιωτικοί και δημόσιοι υπάλληλοι από άλλα κράτη-μέλη, Λετονοί, Πορτογάλοι, Ισπανοί, Λουξεμβουργιανοί, Γάλλοι, κ.α. με δικά τους εθνικά μέσα (πλωτά, χερσαία και εναέρια) που επιτηρούν τα σύνορά μας και βρίσκονται υπό τις εντολές του εθνικού μας συντονιστικού κέντρου Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Επιτήρησης (Integrated Maritime Surveillance Bureau) του Αρχηγείου Λιμενικού Σώματος-Ελληνικής Ακτοφυλακής. Ας σημειωθεί εδώ, ότι εν συνόλω, οι 175.000 Ευρωπαίοι συνοριοφύλακες είναι υπεύθυνοι για 400 εκατομμύρια Ευρωπαίους πολίτες σε μια έκταση 4 εκατομμυρίων τετ. χιλιομέτρων. Επιπλέον, ο FRONTEX προανήγγειλε συνεργασίες με πανεπιστημιακούς καθηγητές και βιομηχανικά στελέχη, ώστε τα επόμενα χρόνια να εισάγει τελευταίες τεχνολογίες για την ασφάλεια των συνόρων[57]. Από την άλλη, υπό την αιγίδα του οργανισμού, ήδη λειτουργούν πιλοτικά σε ευρωπαϊκό έδαφος (Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία) μη επανδρωμένα αεροσκάφη (DRONE) για την επιτήρηση των συνόρων και την περαιτέρω εξάρθρωση δικτύων που εισάγουν παράνομα μετανάστες και ναρκωτικά.

Επιπλέον, στον τομέα της αντιμετώπισης του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος, και ο ευρωπαϊκός οργανισμός ασφάλειας στη θάλασσα EMSA (European Maritime Safety Agency) με αποστολή την έρευνα και διάσωση στην θάλασσα και την καταπολέμηση της θαλάσσιας ρύπανσης, αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα προστασίας ιδιαιτέρως του μεσογειακού θαλάσσιου περιβάλλοντος, που υποφέρει από τη διέλευση πλοίων τα οποία αφήνουν παράνομα απόβλητα και ρυπαίνουν τα θαλάσσια ύδατα απειλώντας την ασφάλεια και την υγεία τόσο των τουριστών όσο και των κατοίκων περιοχών της μεσογειακής λεκάνης. Γι' αυτό έχει εμπλακεί περισσότερο σε ζητήματα θαλάσσιας επιτήρησης (maritime surveillance) διευρύνοντας τους καταστατικούς της στόχους στην αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος, λόγω της δια θαλάσσης μεταφοράς επικίνδυνων εμπορευματοκιβωτίων με χημικά ή πυρηνικά απόβλητα.

Σε σχέση με το έγκλημα της παράνομης διακίνησης μεταναστών, το οποίο αποτέλεσε αμέσως πρώτιστη προτεραιότητα στην ευρωπαϊκή ατζέντα, η Europol ίδρυσε το 2016 το Ευρωπαϊκό Κέντρο Παράνομης Διακίνησης Μεταναστών, γνωστό ως European Migrant Smuggling Centre (EMSC). Καθ' όλη τη διάρκεια του 2016, το EMSC έλαβε 11.942 αναφορές μέσω του δικτύου επικοινωνίας της Europol – μια αύξηση 34% συγκριτικά με το 2015. Επρόκειτο για δεδομένα για πάνω από 17.400

[57] FRONTEX/Δελτίο Τύπου: ¨Innovative solutions that utilize state-of-the-art technologies and large-scale IT systems¨

υπόπτους παράνομης διακίνησης μεταναστών και συνέβαλε στο να προωθηθούν πάνω από 2.000 υποθέσεις και 490 έρευνες για πλαστές ταυτότητες.[58] Αναφέρεται επίσης ότι το αυτόματο πρόγραμμα ανταλλαγής δεδομένων μεταξύ Frontex και Europol/EMSC (PEDRA PROJECT) το 2016 διευκόλυνε την επεξεργασία δεδομένων για υπόπτους με στοιχεία για την μεθοδολογία τέλεσης εγκλημάτων(modus operandi) και τις παράνομες διαδρομές του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος.[59] Επιπρόσθετα, ο ευρωπαϊκός οργανισμός Eurojust, η ίδρυση του οποίου αποδίδεται στη Γερμανία και στη Γαλλία, χώρες που θέλησαν να λάβουν μέτρα για τη βελτίωση της δικαστικής συνεργασίας των κρατών-μελών, επιτρέπει την ανταλλαγή πληροφοριών και την ενίσχυση συντονισμού των διώξεων. Η φύση των υποθέσεων παράνομης διακίνησης μεταναστών απαιτεί πιο στενή συνεργασία μεταξύ των χωρών προέλευσης, χωρών transit και χωρών προορισμού και συνεπώς οι υποθέσεις αυτές είναι εκ του σύνεγγυς κατάλληλες για διεθνή δικαστική συνεργασία[60]. Όπως επίσης η συνεργασία με τρίτες χώρες είναι άξιον αναφοράς.[61] Ενόψει της σύνθεσης και περιπλοκότητας του συγκεκριμένου εγκλήματος η Eurojust παραμένει αφοσιωμένη στη συνεργασία της με ευρωπαϊκούς θεσμούς και όργανα, ενώ εισήγαγε δράσεις στο σχέδιο επικοινωνίας από την Επιτροπή προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο για την εξάλειψη του trafficking. [62] Εξάλλου είναι μέσα στους καταστατικούς της σκοπούς η υποστήριξη των αρχών των κρατών-μελών στην διευκόλυνση των ερευνών και διώξεών τους κατά τη διερεύνηση του διασυνοριακού εγκλήματος. Τέλος, σε σχέση με την διασυνοριακή απάτη και το διασυνοριακό οικονομικό έγκλημα, ο ευρωπαϊκός οργανισμός για την καταπολέμηση της απάτης OLAF έχει να επιδείξει σημαντικό έργο, όταν ετησίως επιλύει πάνω από 200 υποθέσεις διασυνοριακού εγκλήματος αποφέροντας πάνω από 3 δις ευρώ στον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό[63].

Εκθέσεις ανάλυσης κινδύνου εκπονούνται από τον ευρωπαϊκό οργανισμό FRONTEX ως απαραίτητο εργαλείο εκτίμησης και αξιολόγησης της κατάστασης στα ευρωπαϊκά εξωτερικά σύνορα σε σχέση με την οργανωμένη εγκληματικότητα αλλά και πρόβλεψης πιθανών κινδύνων. Στις συνοριακές περιοχές που αφορούν την Ελλάδα τουλάχιστον τα στοιχεία αναδεικνύουν ποικίλα ζητήματα

---

[58] https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-migrant-smuggling-centre-emsc/european_migrant_smuggling_centre_emsc_-_first_year_activity_year_1.pdf , p. 13

[59] Ό.π.

[60] Ευάγγελος Στεργιούλης, «EUROJUST: Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Δικαστικής Συνεργασίας», *Ποινική Δικαιοσύνη*, 2001, σελ.299

[61] http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/corporate/eurojust%20Annual%20Reports/Annual%20Report%202017/AR2017_EN.pdf , σελ. 33-34

[62] Ό.π.,σελ.36-37

[63] Europa, Press Release No 05/2018-06-06-2018, OLAF in 2017: ¨Major investigations put an end to complex fraud schemes¨

παράνομης εισόδου αλλοδαπών και διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος στα νησιά της ελληνικής μεθορίου Λέσβο, Χίο, Σάμο, Κάλυμνο, Κω και Λέρο, στα πλαίσια της κοινοτικής συγχρηματοδοτούμενης δράσης «ΠΟΣΕΙΔΩΝ». Η παράνομη διακίνηση υπηκόων τρίτων χωρών από την Τουρκία προς το ελληνικό έδαφος αποτελεί μια από τις βασικότερες προκλήσεις της συνοριακής φύλαξης των περιοχών της ανατολικής Ελλάδας, ως εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Ο κίνδυνος εκδηλώνεται με διαρκείς μεταβολές στα βασικά χαρακτηριστικά του, που αφορούν στην περιοχή και στον τρόπο εκδήλωσής τους , στα εμπλεκόμενα υποκείμενα ,στο κόστος κ.α. Συγκεκριμένα, για το δεύτερο εξάμηνο του 2017, διατηρήθηκε η πίεση στον χερσαίο ελληνοτουρκικό διάδρομο. Κατά το 2017 οι εντοπισμοί στα ελληνοτουρκικά χερσαία σύνορα έφτασαν τα 5.551 άτομα στη θέση των 3.2.92 του προηγούμενου έτους. Η διαδρομή Edirne - (Δυτική) Θράκη προτείνεται σταθερά από τα τουρκικά κυκλώματα παράνομης διακίνησης μεταναστών ως ασφαλέστερη και ταχύτερη διαδρομή για τον τελικό προορισμό τους. Επίσης, το 2ο εξάμηνο επανέφερε τη Λέσβο στην πρώτη θέση των αφίξεων, δεχόμενη σχεδόν το 50% των ροών ενώ η Χίος πέρασε στην τρίτη θέση. Η μετατόπιση αυτή και στόχευση διαφορετικών νησιών ανά περίοδο είναι ανάγκη να αναλυθεί και ίσως να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα των δηλώσεων αρκετών μεταναστών, ότι τα κυκλώματα τους ενημερώνουν για τη χωρητικότητα των κέντρων κράτησης, την ταχύτητα των διαδικασιών εκδίκασης αιτημάτων ασύλου και τη δυνατότητα μετάβασης τους στην ενδοχώρα με νόμιμο ή άλλο τρόπο. Οι βασικές εθνικότητες παραμένουν οι ίδιες με τους Σύριους, Ιρακινούς, Αφγανούς να καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις. Η παρουσία των Αφρικανών και κυρίως Κονγκολέζων και Αλγερινών παραμένει σταθερή. Το εξωτραπεζικό σύστημα Hawala πλέον δεν αποτελεί τον αποκλειστικό τρόπο μεταφοράς χρημάτων από τους υποψήφιους μετανάστες στους διακινητές. Πλατφόρμες όπως το Western Union, Sarafi και Paysafe χρησιμοποιούνται ευρέως, κάνοντας δυσχερέστερο τον έλεγχο κυκλοφορίας των σχετικών κεφαλαίων για τις Αρχές. Σε σχέση με τα φαινόμενα παράνομης εξόδου από τα λιμάνια Πάτρας και Ηγουμενίτσας, οι περισσότεροι αλλοδαποί αποπειρώνται να εισέλθουν κρυμμένοι στο φορτίο Φ/Γ οχημάτων εν αγνοία των οδηγών ή με επίδειξη πλαστών /γνήσιων ταξιδιωτικών εγγράφων. Αναδεικνύεται, λοιπόν, σημαντικός ο ρόλος των μεταναστών στην ευρύτητα του δικτύου στο οποίο συμμετέχει μια παράνομη ομάδα του οργανωμένου εγκλήματος. Η καθηγήτρια Εγκληματολογίας Έφη Λαμπροπούλου[64] εξηγεί πως ούτε η οικονομική δύναμη, ούτε η ισχυρή πρόσβαση στον κρατικό μηχανισμό προσδιορίζει τη θέση μιας παράνομης ομάδας στην παγκόσμια ιεραρχία του οργανωμένου εγκλήματος, αλλά η δυνατότητά της να χρησιμοποιεί διηπειρωτικά δίκτυα και να υποστηρίζεται από εθνικούς θύλακες οι οποίοι συγκαλύπτουν τις

[64]Εφη Λαμπροπούλου, *σελ.129.*

παράνομες επιχειρήσεις της. Η εκμετάλλευση μεταναστών στην ανταλλαγή πληροφοριών για τις επιχειρήσεις της εγκληματικής οργάνωσης δημιουργεί «δίκτυα επικοινωνίας», ενώ η μετακίνησή τους σε διαφορετικά μέρη βοηθά παράλληλα την εξάπλωση της δράσης της οργάνωσης. Από την άλλη, το οργανωμένο έγκλημα δεν περιορίζεται στα όρια της εκμετάλλευσης ανθρώπων, αλλά η εμπορία και διακίνηση παράνομων ναρκωτικών ουσιών αποτελεί εξίσου δυνατή απειλή. Τα ελληνικά σύνορα αποτελούν δυστυχώς σταθερό σημείο παραβίασης του δικαίου, έτσι αναδεικνύεται *sinequanon* θέμα επαρκούς ή όχι διαχείρισης της εγκληματικής δραστηριότητας στα σύνορα και ταυτόχρονα ζήτημα επικινδυνότητας για την ασφάλεια του κράτους μας. Επίσης, η ολοένα αυξανόμενη συμμετοχή Ελλήνων[65] στο οργανωμένο έγκλημα και ο πιο δυναμικός ρόλος των αλλοδαπών που περνούν ως παράνομοι μετανάστες είτε διακινούν άλλους αλλοδαπούς (serial border crossers) έρχεται να ενισχύσει την παραπάνω διαπίστωση.

Σε σχέση με τα θαλάσσια εξωτερικά σύνορα της Ευρώπης και τις απειλές που «διευκολύνει» - λόγω της φύσης του- το υγρό στοιχείο, ιστορικά γνωρίζουμε ότι η λαθραία διακίνηση αγαθών ήταν αρχαία δραστηριότητα, όπως και η πειρατεία ή αργότερα, στα χρόνια της δουλείας, η διακίνηση ανθρώπων από μία ήπειρο στην άλλη. Η Ελλάδα, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, είναι ιδανική για τη διακίνηση κοκαΐνης δια θαλάσσης, είτε απευθείας από τις χώρες παραγωγής της Νότιας Αμερικής είτε έμμεσα μέσω των λιμένων της Ισπανίας και της Ιταλίας. Ως εκ τούτου, μεγάλες ποσότητες κοκαΐνης(1-2 τόνοι) διακινούνται σε εμπορευματοκιβώτια με νόμιμο φορτίο στην Ελλάδα, η οποία αποτελεί μία από τις κύριες πύλες της ουσίας στην ΕΕ, αλλά και χώρα προορισμού.[66] Οι ομάδες οργανωμένου εγκλήματος εκμεταλλεύονται με ευελιξία όλους τους τρόπους παραβίασης των ευρωπαϊκών εξωτερικών θαλασσίων συνόρων για τη μεταφορά παράνομων εμπορευμάτων στις ευρωπαϊκές αγορές. Το εμπόριο ναρκωτικών αποτελεί μόνο ένα μέρος της συνολικής εικόνας της διασυνοριακής εγκληματικότητας, το πεδίο εφαρμογής της οποίας είναι ευρύτερο, συμπεριλαμβανομένων των διαφόρων παράνομων ροών (π.χ. παραποιημένα προϊόντα, τσιγάρα και πυροβόλα όπλα), εμπορία ανθρώπων και τρομοκρατία. Οι εγκληματικές δραστηριότητες με τη χρήση διαφόρων τύπων σκαφών ευδοκιμούν σε ανεπαρκώς ελεγχόμενες θαλάσσιες περιοχές εντός και εκτός των εθνικών δικαιοδοσιών - για παράδειγμα, στις αποκλειστικές οικονομικές ζώνες των 200 nm (ΑΟΖ) και στην ανοικτή θάλασσα.

Στα μεγάλα λιμάνια, που αποτελούν συνοριακά σημεία ελέγχου εισόδου και εξόδου στην ΕΕ, ο έλεγχος των εκατομμυρίων τόνων φορτίων είναι δειγματοληπτικός και αναγκαστικά ανεπαρκής, το

[65] Στατιστικά στοιχεία Ελληνικής Αστυνομίας

[66] Center for the Study of Democracy, *Financing of Organised Crime*, 2015, p.184

παράνομο εμπόριο πυροβόλων όπλων βρίσκει «περάσματα» για την συνέχιση των τρομοκρατικών δραστηριοτήτων. Οι μακροχρόνιοι πόλεμοι και η παράδοση της οπλοκατοχής στην περιοχή των Βαλκανίων, σε συνδυασμό με την κατάρρευση των πρώην κομμουνιστικών κρατών και του απομονωμένου κράτους της Αλβανίας τις προηγούμενες δεκαετίες, είχαν ως αποτέλεσμα εκατομμύρια στρατιωτικά όπλα να διαχυθούν σε αυτές τις κοινωνίες και να αποτελέσουν ευρύ αντικείμενο διασυνοριακού λαθρεμπορίου κυρίως προς τα ευρωπαϊκά κράτη αλλά και άλλες περιοχές παγκοσμίως. Ομάδες με οργανωμένη εγκληματική δραστηριότητα από αυτές τις χώρες προμηθεύουν με βαρύ και ελαφρύ οπλισμό κυρίως ομοεθνείς τους που διαμένουν και δραστηριοποιούνται στον χώρο του εγκλήματος σε χώρες τις Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRONTEX,2017). Σύμφωνα με τα ευρήματα του έργου FIRE που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η πλειονότητα των κατασχέσεων πυροβόλων όπλων (δηλαδή πιστόλια και τουφέκια) κατά την περίοδο 2010-2015 σημειώθηκε στη Δυτική Ευρώπη (35%), τη Νότια Ευρώπη (26%), τη Βόρεια Ευρώπη (21%) και την Ανατολική Ευρώπη (18%). Οι κύριες χώρες προορισμού ήταν η Γαλλία, η Γερμανία, η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Ιταλία, οι Κάτω Χώρες, οι σκανδιναβικές χώρες, η Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Οι κατασχέσεις πραγματοποιήθηκαν κυρίως στις παραμεθόριες περιοχές (κοντά σε τρίτες χώρες με αποθέματα αποθεμάτων), σε μεγάλους λιμένες και περιοχές με ισχυρή παρουσία ομάδων οργανωμένου εγκλήματος.[67]Οι επιτηρούμενες από το Frontex επιθεωρήσεις και οι δραστηριότητες πολλαπλών χρήσεων καλύπτουν συγκεκριμένες περιοχές της Μεσογείου Θάλασσας και συμβάλλουν στην επίτευξη σημαντικών αποτελεσμάτων. Παρόλα αυτά, τα εντοπισθέντα διασυνοριακά εγκλήματα αντιπροσωπεύουν ένα κλάσμα των εγκλημάτων που πραγματικά συμβαίνουν στα εξωτερικά θαλάσσια σύνορα της ΕΕ. [68]

Η σημασία των θαλασσίων συνόρων για την καταπολέμηση της οργανωμένης εγκληματικότητας που διαπερνάει τα ευρωπαϊκά σύνορα καταφανώς αναδεικνύεται και από την υποχρέωση των κρατών-μελών να επιτηρούν τα θαλάσσια σύνορά τους. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία τα έτη 2015-2016 ο όγκος των δια θαλάσσης μετακινούμενων πληθυσμών από την Τουρκία προς την Ελλάδα αποτέλεσε απειλή για την ασφάλεια του κράτους μας, ως πρώτη χώρα εισόδου αλλά και για τα κράτη της ΕΕ, καθώς αποκαλύφθηκε ότι τα κράτη - μέλη ήταν απροετοίμαστα για μια τέτοια κατάσταση. Ήταν απόλυτα δυσχερής και η διαχείριση των δεκάδων χιλιάδων μεταναστών που εισέρεαν στα μικρά ελληνικά νησιά και κατά χιλιάδες διέσχιζαν τα βόρεια σύνορα της Ελλάδας προς τα κεντρικά ευρωπαϊκά κράτη. Θέματα υγιεινής για τους ανεξέλεγκτους πληθυσμούς, αλλά και

[67]FRONTEX Risk analysis report 2018
[68]Ο.π.

θέματα διακίνησης πλαστών εγγράφων που τροφοδοτούσαν άλλα γρανάζια του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος, όπως εμπορία ανθρώπων, παιδιών και ναρκωτικών, αλλά και ο φόβος σύνδεσης των δικτύων αυτών με την τρομοκρατία ήταν ζέοντα ζητήματα ασφάλειας, τα οποία έπρεπε να αντιμετωπίσει η Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Δημιουργήθηκαν κέντρα κράτησης μεταναστών, τα λεγόμενα hotspots σε Λέσβο, Σάμο, Χίο, Λέρο και Κω, τα οποία με τη σειρά τους αποτελούν τμήμα των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, πάντως σίγουρα περιοχές όπου απαιτείται ενισχυμένη και συντονισμένη υποστήριξη από τα κοινοτικά όργανα. Δεν είναι μυστικό ότι παρουσιάζεται εγκληματικότητα και μέσα στα κέντρα κράτησης των μεταναστών με τάσεις εξτρεμισμού και θρησκευτικής βίας, αλλά και ότι δίνονται εγκληματικές ευκαιρίες, καθώς η έλλειψη πόρων, κοινωνικής ένταξης και εργασίας πυροδοτεί ακραίες συνθήκες διαβίωσης, ιδιαίτερα για τους νέους μετανάστες, οι οποίοι εκτελούν π.χ. χρέη courier παράνομων αγαθών. Φαίνεται να γεννιέται ένα νέος είδος εμπορικών κοινοτήτων και παράνομων αγορών, όπου συγχωνεύονται μετανάστες, οι οποίοι χρειάζονται τα χρήματα, με τα εγκληματικά δίκτυα διανομής παράνομων προϊόντων, τα οποία έχουν ανάγκη πολλούς και εύκολους «διανομείς» (couriers).

Annex Table 2. **Illegal border-crossing between BCPs**

Detections reported by purpose of illegal border-crossing, minors and border type at the external borders

	2014	2015	2016	2017	Share of total	% change on prev. year	Highest share
Purpose Of Illegal Border-Crossing							**Nationality**
Irregular migration	229 606	1 606 519	**500 215**	**181 022**	*88*	*-64*	*Syria (11 %)*
Not available	53 073	215 536	**10 663**	**23 564**	*12*	*121*	*Morocco (21 %)*
Smuggling of goods	105	57	**104**	**85**	*0*	*-18*	*Ukraine (73 %)*
Other	149	65	**65**	**48**	*0*	*-26*	*Russia (44 %)*
Minors							**Nationality**
No	:	:	:	**138 890**	*68*	*n.a.*	*Nigeria (12 %)*
Yes	:	:	:	**40 320**	*20*	*n.a.*	*Syria (18 %)*
Not available	:	:	:	**25 509**	*12*	*n.a.*	*Pakistan (17 %)*
Border Type							**Nationality**
Sea	220 188	1033 814	**365 295**	**176 291**	*86*	*-52*	*Nigeria (10 %)*
Land	62 745	788 363	**145 752**	**28 428**	*14*	*-80*	*Albania (23 %)*
Total	**282 933**	**1822 177**	**511 047**	**204 719**	***100***	***- 60***	

Συμπεράσματα

Στο παρόν άρθρο καταδεικνύεται η αλματώδης ανάπτυξη του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος και οι τρόποι που επιλέγουν τα εγκληματικά δίκτυα να εξαντλούν και να απειλούν την σταθερότητα και κυριαρχία των κρατών της ΕΕ, μέσω της διασυνοριακής τους επιχειρηματικής δράσης. Επίσης, καταφαίνεται ο σημαντικός ρόλος των συνόρων στη δράση των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων και πως η έννοια της διασυνοριακότητας, αναπόσπαστο συστατικό σήμερα στις περισσότερες μορφές οργανωμένου εγκλήματος (π.χ. παράνομη διακίνηση και εμπορία μεταναστών, γυναικών ή διεθνές εμπόριο ψυχοδραστικών ουσιών & όπλων), χρήζει ενδελεχούς εγκληματολογικής μελέτης και έρευνας. Επίσης, δεν θα πρέπει να παραγκωνιστεί η ανάγκη εξισορρόπησης της δικαιοπολιτικής αναγκαιότητας για όσο το δυνατόν αυστηρότερες ρυθμίσεις με την προστασία των ατομικών ελευθεριών, της ανθρώπινης αξιοπρέπειας αλλά και την διατήρηση των θεμελιωδών αρχών ενός κράτους δικαίου.[69] Και τούτο, διότι, όπως επισημαίνεται καίρια ήδη σε ευρωπαϊκό επίπεδο αστυνομικής συνεργασίας με την ίδρυση της Europol, έχει προβλεφθεί ότι στο αυτοματοποιημένο σύστημα πληροφοριών της καταχωρούνται όχι μόνον οι ύποπτοι για την τέλεση συγκεκριμένων εγκλημάτων, αλλά κι εκείνοι για τους οποίους δικαιολογείται η πιθανολόγηση ότι θα διαπράξουν αξιόποινη πράξη, καθώς και άνθρωποι που συνοδεύουν ή απλώς έρχονται σε επαφή με τα συγκεκριμένα πρόσωπα, άτομα δηλαδή αμέτοχα σε εγκληματική δράση.[70] Αλλά και σε επίπεδο δικαστικής συνεργασίας, διευρύνθηκε το αξιόποινο, αυξήθηκαν οι ποινικές κυρώσεις και η απειλή κυρώσεων για τα εμπλεκόμενα νομικά πρόσωπα. Όλοι τούτοι δε οι περιορισμοί των ατομικών ελευθεριών θεωρήθηκαν από τα ευρωπαϊκά όργανα ως εξαιρετικές ρυθμίσεις δικαιολογημένες από την ιδιαίτερη επικινδυνότητα του οργανωμένου εγκλήματος παρότι το τελευταίο δεν ορίζεται με ακρίβεια σε κανένα ευρωπαϊκό κείμενο .[71] Όμως, οι προβληματισμοί παραμένουν όχι μόνο για την ολοένα αυξανόμενη απειλή των εγκληματικών οργανισμών, που μοιάζουν να λειτουργούν όπως οι νόμιμες επιχειρήσεις, ούτε μόνο για την ολοένα παραχώρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο βωμό της ασφάλειας, αλλά κυρίως, διότι οι προσπάθειες αντιμετώπισης του διασυνοριακού εγκλήματος μεταβιβάζονται από τα εθνικά κράτη σε υπερεθνικά κέντρα και οργανισμούς με υποχώρηση μέρους της εθνικής κυριαρχίας. Παρατηρείται μια διαδικασία αποσάρθρωσης της ιστορικά διαμορφωμένης μορφής των εθνικών κρατών και αποκατάστασής της από υπερκρατικές

[69] Αριστοτέλης Χαραλαμπάκης, «Βασικοί προβληματισμοί ως προς την αντιμετώπιση του διασυνοριακού εγκλήματος από το Ποινικό Δίκαιο», *Ποινικά Χρονικά*, ΝΒ/2002, σελ. 102
[70] Ελισάβετ Συμεωνίδου – Καστανίδου, Για ένα νέο ορισμό του οργανωμένου εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, *Ποινικά Χρονικά* ΝΣΤ, 2006, σελ. 865
[71] Ό.π.

δομές και στο πλαίσιο αυτής της διεθνοποίησης δεν μπορεί παρά να επηρεαστεί και το ποινικό δίκαιο με υπερεθνικούς ποινικούς κανόνες και βαθμιαίας αναθεώρησης των κλασικών αρχών του ποινικού δικαίου με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τα ατομικά δικαιώματα.[72] Επιπλέον, σήμερα οι πολύπλοκες εγκληματικές επιχειρήσεις διαθέτουν τα απαραίτητα πολιτικά και οικονομικά μέσα, ώστε μεταμφιεζόμενες σε νόμιμες επιχειρήσεις να καλύπτουν τον παράνομο χαρακτήρα τους χωρίς να συνιστά υπερβολή να ειπωθεί, ότι είναι πλέον οι αφανείς κυρίαρχοι παίκτες της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής «σκακιέρας», οι οποίοι φαίνεται να προχωρούν ένα νέο, δικό τους 'διεθνές δίκαιο', για την προστασία τους και τον καλύτερο συντονισμό τους.[73]

Τα σύνορα είχαν, έχουν και θα έχουν καθοριστικό, ίσως και τον πιο ζωτικό ρόλο στην επιτυχή δράση των εγκληματικών ομάδων, αποτελώντας εξ ορισμού ορατές ή αόρατες πύλες για κάθε παράνομη δραστηριότητα, ιδιαιτέρως εφόσον γνωρίζουμε ότι οι εγκληματικές επιχειρήσεις συγκροτούνται γύρω από ποινικοποιήσεις και απαγορεύσεις[74], χρησιμοποιώντας τις ανάγκες της αγοράς για να δημιουργήσουν νέες. Το οργανωμένο έγκλημα «χρησιμοποιεί» τα σύνορα με ποικίλους τρόπους, αλλά και τα κράτη-μέλη της ΕΕ αντιδρούν σε αυτή την απειλή υιοθετώντας αντεγκληματικά μέτρα που αφορούν κυρίως τα σύνορά τους. Η Ολλανδο-Αμερικανή κοινωνιολόγος Saskia Sassen στις αναλύσεις της για την παγκοσμιοποίηση και την διεθνή μετανάστευση θεωρεί το σύνορο σήμερα ενσωματωμένο στο προϊόν και στον άνθρωπο και ότι υπάρχουν πλείστες τοποθεσίες για το σύνορο, είτε μέσα στις εταιρίες ή στις μεγάλες διασυνοριακές αλυσίδες που δύνανται να κινηθούν μέσα σε εθνικούς εδαφικούς και συνταγματικούς τομείς. Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, τα κράτη-μέλη της ΕΕ ναι μεν αντιμετωπίζουν τεράστιες προκλήσεις στον τρόπο διαχείρισης της ακεραιότητας των συνόρων τους και της απειλής του οργανωμένου εγκλήματος, έχοντας συμπεριλάβει νέα διασυνοριακού τύπου αδικήματα στις εθνικές τους νομοθεσίες, έχουν διευρύνει τις κρατικές βάσεις δεδομένων και έχουν επεκταθεί με παρεμβάσεις σε φαινόμενα, όπως αυτό της διεθνούς μετανάστευσης. Όμως, ταυτόχρονα τα κράτη-μέλη υποστηρίζονται στο επίπεδο της πρόληψης του διασυνοριακού εγκλήματος από τον ιδιωτικό τομέα, από τρίτες χώρες και από εξειδικευμένους οργανισμούς που επικουρούν σημαντικά τις κρατικές τους λειτουργίες. Συνεπώς, για τις γράφουσες, πολύτιμη διέξοδο αποτελεί ο συγχρονισμός της διαλειτουργικότητας των εθνικών και ευρωπαϊκών φορέων με εναρμονισμένες πολιτικές, ώστε να αναπτυχθούν αποτελεσματικά συστήματα πρόληψης και καταστολής του διασυνοριακού εγκλήματος με ταυτόχρονη προστασία των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ.

[72] Γ.Δ. Χλούπης, σελ.498
[73] Έφη Λαμπροπούλου, σελ.157
[74] Ό.π.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Dan Burges, *Cargo theft, loss prevention and supply chain security*, BH Elsevier editions, 2013
2. Rik Coolsaet, ¨EU counterterrorism strategy: value added or chimera? International Affairs¨, *Royal Institute of International Affairs* 1944-, Vol. 86, No. 4, July 2010, pp.857-873
3. Paul Cornish and Geoffrey Edwards, "The Strategic Culture of the European Union: A Progress Report,'" *International Affairs* 81, no. 4, 2005, pp 801–820
4. CarrieLyn Donigan Guymon, "International Legal Mechanisms for Combating Transnational Organised Crime: The need for a Multilateral Convention" , *Berkley Journal of International Law*, 2000
5. Maria Grazia Giammarinaro, ¨Human Trafficking and Victims' Rights¨, 16 *Austrian Rev. Int'l & Eur. L.* 247, 2011, pp 247-255
6. Cyrille Fijnaut, *The Lack of Coherence between Internal and External Security Policies of the European Union*, Amsterdam University Press, 2008
7. Pierre Hauck and Sven Peterke, "Organized Crime and Gang Violence in National and International Law," *International Review of the Red Cross* 92, no. 878 (2010): 407–436
8. Edward R. Kleemans, ¨Organized Crime, Transit Crime, and Racketeering¨, 35 *Crime & Just.* , 2007, pp163-215
9. Valsamis Mitsilegas, ¨Immigration Control in an Era of Globalization: Deflecting Foreigners, Weakening Citizens, Strengthening the State¨, *Indiana Journal of Global Legal Studies*, Vol. 19, No. 1, Article 2, (Winter 2012)
10. Emmanouela Mylonaki, ¨The Manipulation of Organised Crime by Terrorists: Legal and Factual Perspectives¨, 2 *Int'l Crim. L. Rev.*,2002, pp 213-235
11. Letizia Paoli, Cyrille Fijnaut, ¨Organised Crime and Its Control Policies¨, *Eur. J. Crime Crim. L. & Crim. Just.*, vol 14/3, 2006, pp 307-327
12. Χαράλαμπος Δημόπουλος, *Εισηγήσεις Εγκληματολογίας*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2008, σελ.
13. Έφη Λαμπροπούλου, *Εσωτερική Ασφάλεια Και Κοινωνία Του Ελέγχου*, Κριτική (Αθήνα, 2001
14. Τένια Κυριαζή, *Εμπορία Ανθρώπων Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου,* Νομική Βιβλιοθήκη, 2010
15. Θεόδωρος Π. Παπαθεοδώρου, *Επιτηρούμενη Δημοκραία. Η Ηλεκτρονική Παρακολούθηση Των Πολιτών Στην Κοινωνία Της Διακινδύνευσης* (Αθήνα: Βιβλιόραμα, 2009)
16. Γιώργος Πετράκος Λευτέρης Τοπάλογλου, *Σύνορα, Ολοκλήρωση Και Ανάπτυξη. Η Νέα Γεωγραφία Των Διασυνοριακών Οικονομικών Σχέσεων* (Αθήνα: Κριτική, 2008)
17. Ε. Στεργιούλης, «EUROJUST: Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Δικαστικής Συνεργασίας», *ΠοινΔικ*, 2001
18. Αθανασία Συκιώτου, «Ευρωπαϊκή Ένωση – Οργανωμένο Έγκλημα – Παράνομη Διακίνηση Ανθρώπων:Μια ιδιόρρυθμη δυναμική-διαλεκτική σχέση», ΠοινΧρ ΝΗ , 2008
19. Ελισάβετ Συμεωνίδου – Καστανίδου, «Για ένα νέο ορισμό του οργανωμένου εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση», *ΠοινΧρ ΝΣΤ*, 2006
20. Κωνσταντίνος Φίλης, *Πρόσφυγες, Ευρώπη, Ανασφάλεια, Μικρές Εισαγωγές,* Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2017
21. Αριστοτέλης Χαραλαμπάκης, «Βασικοί προβληματισμοί ως προς την αντιμετώπιση του διασυνοριακού εγκλήματος από το Ποινικό Δίκαιο», *Ποιν Χρ ΝΒ*/2002
22. Γεώργιος Δ. Χλούπης, *Διασυνοριακό & Υπερεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2005

23. Α. Χριστόπουλος, «Διαχρονική επισκόπηση της έννοιας και των μέτρων αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος εξ επόψεως ουσιαστικού ποινικού δικαίου σε επίπεδο διεθνούς, ευρωπαϊκής και εσωτερικής δικαιοταξίας και τα χαρακτηρολογικά του στοιχεία υπό το πρίσμα της ελληνικής νομολογίας», *Ποινική Δικαιοσύνη*, 2014